

הרב אברהם מנחם הורוויץ

בעמח"ס לב מנחם, ברוקלין ניו יארק

משום מעשה שהיה

א.

הרבה הלכות פסוקות נמסרו בפרשת משפטים. והרמב"ן כתב שפרשה זו נמסרה ונכתבה מיד למחרת יום מתן תורה, וזהו יסודו של "ספר הברית" הנזכר בהמשך הסדרה. אמנם לא ברור למה נבחרו הלכות הללו מכלל תרי"ג מצוות ונמסרו מיד.

ובעצם, יש מקום עיון בכלל התורה, אשר בזמן שהרבה גופי הלכות נמסרו בע"פ למשה מסיני, הרי שיש כמה פרטי פרטים שנמסרו בדקדוק גדול בתוך ספר התורה. וקשה לתת הגדרה לדבר, למה זו נכתבה וזו לא נכתבה. ואולי יש למצוא בראשונים שכתבו טעמים לכך, ואנכי לא ידעתי.

האמנם, הגם שסוגיא זו עמומה ואין אתנו יודע עד מה, ובכלל סתרי תורה הם. מ"מ פרשה אחת יש יוצאת דופן, המעוררת תמהון רב להמעייין.

אם בכלל ההלכות יש להבין כי הם ענינים המתרחשים פה ושם, הרי בפרשת כי ינצו אנשים וגו' קשה להעמיס סברא כזו. איזהו ציור נדיר היא זו, ינצו שני אנשים, ופתאום יופיע שמה אשה הרה ותינגוף על ידיהם. והאבן או האגרוף יגרום שתפיל ולדה. הנה, הגם שהרבה גופי תורה תלויים בה, אבל זה אומר דרשינו למה נתפרשה פרשה כזו בתורה.

זאת ועוד אחרת, ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה. רגילים אנו לפרש כי "דיבר הכתוב בהווה". למה נשתנה זו שנקטו אשה הרה בתאומים ולא בעיבור אחת. האבן עזרא בפירושו הקצר עמד קצת בזה וכתב כי שנים לאו דוקא ואף אחד במשמע. אבל סוף סוף קשה כנ"ל, למה נקט התורה אשה הרה בתאומים. [ועי' בפ"י זית רענן (השלם) לבעל מגן אברהם, שכתב כי ס"ד דמעוברת תאומים מסוכנת ולכך הפילה ופטור מלשלם, כדאי' בגמ' לענין מבכרת, קמ"ל דחייב].

ב.

והנה, הוראה כללית לענין סוג הרצאת ההלכות שבתורה, יש לראות במה שנתקשה ר' אברהם בן הרמב"ם בפירושו על התורה וכן בספרו המספיק לעובדי ה', למה נאמר על הרוצח "מעם מזבחי תקחנו למות". למה ימצא רוצח אצל מזבח ה'. וכתב שהוא רואה בזה נבואה על מה שעתיד להיות, כי יואב ירוץ להינצל במזבח ה'. המתבונן בדברי הראב"ם יראה, אשר כפרשן נפלא, נתקשה על מה שבחר התורה להגדיר דחיפת ההריגה למשיכה ממזבח, עד שראה בזה כעין נבואה להעמיד. הרי לדעתו התורה לא ינקוט סתם דבר על חינום.

וכיוצא בזה, כאשר אמר יעקב "הבנים הנולדים אחריהם על שם אחיהם יקראו להם בנחלתם", כתב הרמב"ן כי מן הסתם נולדו אחרי כן עוד בנים ליוסף, כי לא יאמר הנביא דבר לריק. כל שכן התורה לא יאמר הוראה לריק. ויש לתת טעם בכל אופן וציור שניתן כל הלכה והלכה.

וגדולה מזו מצאנו ברמב"ן פ' אחרי בטעם שנצטוינו לכסות רק דם עוף וחיה, כי בהמת המדבר היו אסורים מחוץ למקדש. הרי לנו ענין נפלא, שיש לנו מצוה לדורות, שצורתה נתהווה רק, כי בעת נתינתה היה מצב מיוחד שהיה שייך להלכה מיוחדת. ואף שהוסיף שם כי גם לדורות רוב הבהמות קרבנות הן, מ"מ רצה גם לפרש משהו במשפטו הראשונה. מה גם שיש לדון אם רוב השחיטות היו קרבנות. וכזו צריכים לראיה.

הרי אנו למדין מדברי הרמב"ן, כי נשאר לנו לדורות צורת מצוות באופן מיוחדת, בעבור שכן היה מצב בני ישראל במדבר. וכיון שניתנה ניתנה, ולא תהא נחלפת לעולם.

ג.

אם כן הדבר, יתכן כי בדור המדבר אירע ממש מעשה כזו, שני אנשים נצו ובתוך הם נצים עברה אשה הרה ונגפו אותה ויצאו ילדיה, כי היא היתה הרה לתאומים. זו הטעם שפירט התורה מעשה נדיר כזו וזו הטעם שנקטה תאומים, כי כן היה. ואף שנאמר בלשון עתיד, ינצו, יהיה, כי בודאי זה הוראה לדורות, רק הטעם שנתפרט באופן כזו, משום שכך היה המעשה. ואל תשיבני למה אצל מקושש ומגדף נתפרש כל המעשה ולא כאן, כי הרי מעשה זו קרה לפני מתן תורה, כדעת הרמב"ן הנ"ל, ולא פורש ההלכה אלא לאחר זמן, גם שמא לא נתנו אותם במשמרת כי ידעו שאינם חייבים רק ממון.